

Frumvarp til laga um tekjur og eftirlit með fjárstjórn bæjar- og sveitarstjórna 1937

Bjarni Benediktsson – Frumvarp til laga um tekjur og eftirlit með fjárstjórn bæjar- og sveitarstjórna
1937

Tekið af vef Borgarskjalasafnsins

---

bjarnibenediktsson.is

Einkaskjalasafn nr. 360
Stjórnámálamaðurinn
Askja 2-3, Örk 2

©Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Ed. 148. Frumvarp til laga

um tekjur bæjar- og sveitarfélaga og eftirlit með fjárstjórn bæjar- og sveitarstjórna.

Flm.: Bernharð Stefánsson, Jón Baldvinsson.

I. KAFLI

Um fasteignaskatt.

1. gr.

Í kaupstöðum og hreppsfélögum er heimilt að leggja árlega fasteignaskatt á húseignir og önnur mannvirki, lóðir og lendur, og skal hann vera eins og hér segir:

1. Af byggingarlóðum, byggðum og óbyggðum, allt að 2%.
2. Af húseignum og öðrum mannvirkjum allt að 1%.
3. Af tünnum, gördum, reitum, erfðafestulöndum og öðrum lóðum og lendum allt að 0,5%.

2. gr.

Skattur sá, sem í 1. gr. getur, skal lagður á eftir fasteignamati, og annast bæjarstjórnir og hreppsnefndir innheimtu hans.

Eigandi greiðir skattinn, nema um leigujarðir, leigulóðir eða önnur samningsbundin jarðarafnot sé að ræða. Þá greiðist skatturinn af ábúanda eða notanda.

3. gr.

Bæjarstjórnir og hreppsnefndir ákveða með reglugerð upphæð skattsins til 5 ára í senn, innan þeirra takmarka, er í 1. gr. segir, og má skatturinn vera mismunandi á hinum ýmsu tegundum lóða. Heimilt er og að hafa skattinn mismunandi eftir því, til hvers eignirnar eru notaðar, og af húseignum ennfremur mismunandi eftir verðmæti þeirra, miðað við fasteignamatsverð og íbúðafjölda, allt eftir nánari ákvæðum í reglugerð. Þar skal og gjalddagi ákveðinn. Reglugerðir kaupstaðanna skulu staðfestar af atvinnuáráðherra og birtar í Stjórnartíðindunum, en reglugerðir hreppanna skulu staðfestar af viðkomandi sýslunefnd og færðar inn í sýslufundargerðina.

4. gr.

Undanþegnar skatti samkvæmt 1. gr. eru allar fasteignir bæjar- og sveitarsjóða, nema leigulóðir og jarðir í leiguábúð. Ennfremur eru undanþegnar kirkjur, skólahús, sjúkrahús, elliheimili, þinghús og hún annara ríkja, að svo miklu leyti sem þau eru notuð af sendimönnum þeirra í millirikjaerindum. Hið sama er um lóðir, sem fylgja slíkum húsum.

Ef ágreiningur verður um skattskyldu fasteignar, sker ráðherra úr, en heimilt er aðiljum að skjóta málinu til dómstólanna.

5. gr.

Skatt þann, er í 1. gr. getur, skal telja af heilum hundruðum króna af virðingarverði, en því, sem umfram er, skal sleppa, og ná virðing ekki 100 kr., greiðist enginn skattur.

Skatturinn rennur til bæjarsjóðs eða sveitar, þar sem hin skattskylda fasteign er.

6. gr.

Fasteignaskattinum fylgir lögveð í fasteign þeirri, sem hann er lagður á, og skal ásamt dráttarvöxtum í 2 ár frá gjalddaga ganga fyrir öllum öðrum veðkröfum, er á

eigninni hvíla. Ef hús brennur eftir að skatturinn er fallinn í gjalddaga, er sami forgangsréttur fyrir honum í brunabótafjárhæð hússins.

7. gr.

Ef bæjarstjórn í kaupstað eða hreppsnefnd í kaптúni leggur á húseignir skatt, sem er helmingur eða meira þess hámarks, sem heimilað er í 1. gr., skal bæjarsjóð-á sinn kostnað annast í kaupstaðnum sötthreinsun, sorphreinsun, salernahreinsun, en um vatnsskatt, gjald til holræsa, gangstétta og brunatrygginga fer eftir ákvæðum þeim, sem nú gilda eða síðar verða sett.

8. gr.

Skatt samkvæmt 1. gr. má fyrst leggja á árið 1938.

Af fasteignaskatti, sem eigi er greiddur að fullu 2 mánuðum eftir gjalddaga, skal greiða sömu dráttarvexti og greiddir eru af útsvörum.

9. gr.

Nú er sýsluvegasjóðsgjald innheimt í hreppi, og má þá samanlagt sýsluvegasjóðsgjald og fasteignaskattur til sveitarsjóðs eigi fara yfir hámark það, er í 1. gr. segir.

II. KAFLI

Um jöfnunarsjóð bæjar- og sveitarfélaga.

10. gr.

Stofna skal sjóð, er nefnist jöfnunarsjóður bæjar- og sveitarfélaga.

Ríkissjóður greiðir árlega 700 þúsund krónur til sjóðs þessa af tekjum þeim, sem innheimtar eru samkvæmt lögum nr. 128 31. des. 1935 og síðari breytingum á þeim lögum.

Gjalddagar á tillagi ríkissjóðs eru 1. júlí og 1. október ár hvert.

Fé jöfnunarsjóðs skal geymt og ávaxtað í tryggri lánsstofnun.

11. gr.

Hlutverk jöfnunarsjóðs bæjar- og sveitarfélaga er:

1. Að jafna framfærslukostnað samkvæmt VIII. kafla framfærslulaga, nr. 135 31. des. 1935, þó þannig, að hámark það, er getur í 73. gr. nefndra laga, fellur niður á meðan þessi kafla laganna er í gildi.
2. Að jafna kostnað bæjar- og sveitarfélaga af elli-, örorkutryggingum og kennaralaunum.

12. gr.

Árlega skal verja tekjum jöfnunarsjóðs til jöfnunar milli bæjar- og sveitarfélaga vegna kostnaðar þeirra af fátækraframfærslu og elli- og örorkutryggingum og kennaralaunum, og gilda um þá jöfnun ákvæði VIII. kafla framfærslulaga, nr. 135 31. des. 1935.

Því af tekjum jöfnunarsjóðs, sem ekki verður árlega varið til jöfnunar samkvæmt framansögðu, skal skipt jafnt milli bæjar- og sveitarfélaga í réttu hlutfalli við samanlagðan árlegan kostnað þeirra af fátækraframfærslu og elli- og örorkutryggingum og kennaralaunum.

Ef um smávægilegar eftirstöðvar er að ræða í þessu skyni, er ráðherra heimilt að ákveða, að þær skuli geymdar til næsta árs.

13. gr.

Atvinnumálaráðherra hefir á hendi yfirstjórn sjóðsins og sér um, að í hann sé greitt á réttum gjalddögum fé það, er sjóðnum ber.

14. gr.

Árlega skal semja reikning jöfnunarsjóðs bæjar- og sveitarfélaga, og skal hann endurskoðaður af yfirskoðunarmönnum landsreikninganna.

15. gr.

Nánari ákvæði um starfrækslu jöfnunarsjóðs setur atvinnumálaráðherra með reglugerð.

Kostnaður við starfrækslu sjóðsins greiðist úr honum sjálfum.

III. KAFLI

Um eftirlit með bæjar- og sveitarfélögum.

16. gr.

Heimilt er atvinnumálaráðherra að skipa eftirlitsmann sveitarstjórnarmálefna, og ákveður hann þá laun hans, er greiðast úr jöfnunarsjóði bæjar og sveitarfélaga.

17. gr.

Eftirlitsmaður sveitarstjórnarmálefna hefir á hendi söfnun allra skýrslna, er snerta framfærslumál hreppa og kaupstaða, tillög þeirra til tryggingarmála, svo og annara þeirra skýrslna og upplýsinga, er nauðsynlegar eru til þess að rétt yfirlit fáiast um þessi atriði og um fjárhag þeirra.

18. gr.

Eftirlitsmaður sveitarstjórnarmálefna er jafnframt forstjóri jöfnunarsjóðs bæjar- og sveitarfélaga og hefir á hendi öll dagleg störf og afgreiðslu sjóðsins. Hann annast skiptingu framfærslufjár og annara greiðslna úr jöfnunarsjóði til bæjar- og sveitarfélaga.

19. gr.

Þegar lokið er skiptingu á fé jöfnunarsjóðs, skal leggja skýrslu um skiptinguna fyrir atvinnumálaráðherra, og er hún hefir hlotið samþykki ráðherra, er forstöðumanni sjóðsins heimilt að ávísa greiðslum til bæjar- og sveitarfélaga samkvæmt henni.

20. gr.

Nú er bæjar- eða sveitarfélag, sem greiðslu á að fá úr jöfnunarsjóði, í vanskilum gagnvart rikissjóði eða rikisstofnunum, eða stendur ekki í skilum með lán, sem rikissjóður er í ábyrgð fyrir, og er eftirlitsmanni þá skylt að halda eftir greiðslunni úr jöfnunarsjóði og verja fénnu til greiðslu á þeim skuldbindingum bæjar- eða sveitarfélagsins, sem í vanskilum eru, að því leyti sem þörf er á eða greiðslan til hrekkur.

21. gr.

Eftirlitsmanni sveitarstjórnarmálefna er skylt að safna upplýsingum um fjárhag allra bæjar-, sýslu- og sveitarfélaga landsins, svo fyrir liggja á hverjum tíma svo glögg vitneskja sem auðið er um fjárhag sveitarfélaga landsins. Honum er og skylt að veita þeim þá aðstoð og ráðleggingar, er hann getur þeim í té látið, á því sviði, er snertir fjárhagsmál þeirra, og leiðbeina þeim um framfærslumál og önnur mikilsverð málefni, er til hans er leitað með.

22. gr.

Nú þarf sveitarfélag á sérstakri hjálp að halda fram yfir það, er í II. kafla getur, og getur ráðherra þá ákveðið, að sveitarfélagið skuli háð sérstakri umsjón eftirlitsmanns sveitarstjórnarmálefna og sett, að fengnum tillögum hans, sérstakar reglur um meðferð málefna þess, er gildi tiltekinn tíma, þó eigi lengur en 1 ár í senn, og má

þar ákveða, að ekkert megi greiða úr bæjar- eða sveitarsjóði nema með samþykki eftirlitsmanns eða umboðsmanns hans á staðnum.

23. gr.

Atvinnumálaráðherra er heimilt að fela eftirlitsmanni sveitarstjórnarmálefna að hafa með höndum skiptingu og úthlutun á fé því, sem árlega er veitt í fjárlögum til atvinnubóta, effir nánari reglum, sem ráðherra setur þar að lútandi.

24. gr.

Lög þessi öðlast gildi 1. jan. 1938.

IV. KAFLI

Niðurlagsákvæði.

25. gr.

Skatta og gjöld samkvæmt lögum þessum, þar með taldir dráttarvextir, má taka lögtaki.

26. gr.

Frá 1. janúar 1939 falla úr gildi þessi lagaákvæði:

1. Lög nr. 26 22. nóv. 1918, um bæjarstjórn Vestmannaeyja, 20. gr. 3. mgr.
  2. Lög nr. 61 28. nóv. 1919, um bæjarstjórn á Seyðisfirði, 16. gr.
  3. Lög nr. 16 27. júní 1921, um breyting á lögum 8. okt. 1883, um bæjarstjórn á Akureyri.
  4. Lög nr. 22 19. júní 1922, um skatt til sveitarsjóðs af lóðum og lendum í Húsa-
víkurhreppi.
  5. Lög nr. 36 4. júní 1924, um bæjargjöld í Reykjavík, að því leyti sem þau eru ekki
áður úr gildi felld.
  6. Lög nr. 23 15. júní 1926, um bæjargjöld í Vestmannaeyjum.
  7. Lög nr. 31 15. júní 1926, um skatt af lóðum og húsum í Siglufjarðarkaupstað.
  8. Lög nr. 44 15. júní 1926, um breytingar á lögum nr. 36 4. júní 1924, um bæjar-
gjöld í Reykjavík.
  9. Lög nr. 11 6. júlí 1931, um skatt af húseignum í Neskaupstað.
  10. Lög nr. 124 31. des. 1935, um bæjargjöld á Ísafirði.
- Svo og öll önnur lagafyrirmæli, er fara í bága við þessi lög.

Bráðabirgðaákvæði.

Að svo miklu leyti sem tekjur jöfnunarsjóðs bæjar- og sveitarfélaga hrökkva til þess, skal framkvæma á árinu 1938 fulla jöfnun framfærslukostnaðar fyrir árin 1936 og 1937, áður en framkvæmd verður jöfnun fyrir framlög til elli- og örorkutrygginga og kennaralauna, og eigi heldur framkvæmd skipting eftirstöðva í sjóðnum, þó einhverjar verði, fyrr en fullri jöfnun er lokið fyrir bæði árin 1936 og 1937.

Greinargerð.

Það hefir verið almennt viðurkennt á undanförunum þingum, að nauðsyn bæri til að sjá bæjar- og sveitarfélögum fyrir fleiri tekjustofnum og meiri tekjum en þau nú hafa, þó samkomulag hafi ekki náðst um lausn þeirra mála.

Með þessu frv. eru bornar fram till. um lausn málsins, sem helzt virðist geta orðið samkomulag um, að ná fram að ganga og muni aflétta verstu vandræðunum í þessu efni.

Í fyrsta lagi eru í frv. teknar upp tillögur milliþinganefndar, sem skipuð var í þetta mál árið 1936, um fasteignaskatt. Eru þær tillögur óbreyttar að öðru en því,

að fasteignaskatturinn er ekki neinsstaðar lögboðinn samkv. frv., heldur aðeins heimilaður. Þykir þá ekki heldur ástæða til að ákveða lágmark skattsins, né heldur að hafa sérákvæði fyrir sveitir, þar sem sveitarfélög geta hagað þessu eftir vild og þörfum. Að öðru leyti nægir að vísa um þetta efni til greinargerðar, er fylgdi frv. millipinganefndar frá 1936 (Alþt. 1936, A. þskj. 33).

Í öðru lagi er hér lagt til, að af tekjum þeim, sem innheimtar verða samkv. lögum nr. 128 31. des. 1935 og síðari breytingum á þeim lögum renni 700 þús. kr. í jöfnunarsjóð bæjar- og sveitarfélaga, er sé varið til styrktar þeim bæjar- og sveitarfélögum, sem þyngstar byrðar bera vegna fátækraframsferlu, elli- og örorku-trygginga og kennaralauna. Eru þetta þau gjöld, sem bæjar- og sveitarfélögin hafa sízt á valdi sínu að takmarka, jafnvel þó þau séu í fjárþröng. Upphæð sú, sem til þessa er ætluð samkv. frv., er að visu ekki há, og nokkrum hluta hennar ætlað að koma í stað þess, sem rikissjóður ver nú til fátækrajöfnunar, en þar eð fé þetta kemur fyrst og fremst þeim bæjar- og sveitarfélögum til góða, sem verst eru stað, ætti þessi ráðstöfun þó að geta komið að miklum notum.

Þá er í frv. gert ráð fyrir því, að komið verði á eftirliti með fjárstjórn bæjar- og sveitarstjórna. Virðist sjálfsagt, að það fylgist að, að þegar rikisvaldið veitir beinlínis fé til styrktar bæjar- og sveitarfélögum, þá hafi það einnig nokkurt eftirlit með því, hvernig fénu sé varið. Rétt virðist og, að þau bæjar- eða sveitarfélög, sem komast í greiðslubrot eða eru í vanskilum gagnvart ríkinu, séu háð sérstöku eftirliti og verði að lúta fyrirmælum rikisvaldsins um fjárstjórn sína.

Að öðru leyti þykir nægja að vísa til greinargerðar þeirrar, er fylgdi frv. millipinganefndar 1936 (Alþt. 1936, A. þskj. 33) og frv. Bernharðs Stefánssonar og Jónasar Guðmundssonar á síðasta þingi (þskj. 81 og 112).

Fr. þetta er flutt í samráði við atvinnumálaráðherra og fyrir hans hönd og því ekki önnur ákvæði í því en þau, sem hann gat fallið á. Hinsvegar áskilur annar af flutningsmönnum (BSt) sér rétt til að bera síðar fram brtt. við frv. eða vera með brtt., sem fram kunna að koma.

Vér látum fylgja skýrslu yfir útreikning á jöfnunarfé fyrir kaupstaði og kaup-tún, þ. e. þau sveitarfélög sem eru í 1. jöfnunarflokki, er sýnir hvernig skiptingin verður í þessum flokki þegar lögð er til grundvallar framsferlan 1936, en það er fyrsta árið eftir að framsferlulögin nýju öðluðust gildi.

Útreikningi í 2. jöfnunarflokki er enn ekki lokið, og því ekki hægt að birta hann nú.

Sjá fskj. á næstu bls.

Fylgiskjal.

Skýrsla um útreikning og skiptingu framfærslujöfnunarfjár í I. jöfnunarflokki fyrir árið 1936.

	Mannfjöldi 18—60 ára	Skatt- skyldar tekjur	Skuldlausar eignir	Fasteigna- mat	Meðal fátækra- byrði	Meðal fá- tækra byrði ÷ 10 %	Fátækra- byrði ársins	Tillag úr ríkissjóði
	kr.	kr.	hdr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
Reykjavík	20335	24449350	62430500	899354	1967924	1771132	1856822	»
Aðrir kaupstaðir								
Hafnarfjörður	2035	1190500	4172600	88517	145717	131145	199285	45426
Ísafjörður	1575	864100	2187500	59548	102357	92121	158828	44471
Siglufjörður	1415	602200	2768200	84975	101198	91078	99594	5677
Akureyri	2436	1677700	7673500	114975	199931	179938	203125	15458
Seyðisfjörður	472	188350	776400	25460	31616	28454	31074	1747
Neskaupstaður	590	159300	820800	16360	31244	28120	51425	15537
Vestmannaeyjar	1767	1146400	4571900	89590	139414	125473	107409	»
Samtals	10290	5828550	22970900	479425	751477	676329	850740	128316
Kauptún með yfir 500 íb.								
Keflavíkur hreppur	644	254500	931700	21262	37945	34150	32956	»
Ytri-Akranes	821	320400	1190500	24546	47422	42680	40557	»
Borgarnes	311	107100	432300	8655	17203	15483	1341	»
Stykkishólms	294	94900	312500	8655	15694	14125	20016	3927
Patreks	330	174950	308700	6893	18608	16747	2685	»
Hóls	377	75650	241300	8584	16986	15287	29227	9293
Sauðárkróks	451	60550	572200	9552	20693	18624	30384	7840
Ólafsfjarðar	430	23700	402000	8044	17530	15777	9706	»
Húsavíkur	489	80650	427900	14839	23325	20993	36394	10267
Eskifjarðar	383	49550	223100	9325	16478	14830	45514	20456
Búða	294	40750	185700	9058	13435	12091	16286	2797
Eyrarbakka	277	104950	370600	6934	15290	13761	7383	»
Samtals	5101	1387650	5598500	136347	260608	234548	272449	54580
Kaupstaðir og kauptún alls	35726	31665550	90999900	1515126	2980010	2682009	2980011	182896